

Ключевые слова: архитектура, городская среда, средства гармонизации, художественный образ, градообразующие факторы.

The article gives the description of the main development directions and formation conditions of the architectural environment of the city. The source of search of the forms expression is presented. The necessity of urban environment formation by means of harmonization tools in accordance with their functions is emphasized.

Key words: architecture, urban environment, harmonization tools, artistic image, the factors of forming a town.

УДК 728.5

Дар'я Рудик

РЕКОНСТРУКЦІЯ ЯК ПІДХІД У СТВОРЕННІ ЕТНІЧНОГО ХУДОЖНЬОГО ОБРАЗУ В ДИЗАЙНІ ГОТЕЛЬНИХ КОМПЛЕКСІВ*

У статті розкривається принцип реконструкції як засіб створення художнього образу в етнічному напрямі в дизайні на прикладі європейських готельних комплексів.

Ключові слова: етнічний, дизайн, реконструкція, готельний комплекс.

Останнім часом набуває більшої популярності етнічний напрям у дизайні. Це питання широко висвітлюється в спеціальній періодичній літературі, але багато публікацій мають описовий характер. Найбільше проблема вивчена в культурологічному аспекті й теорії архітектури.

Термін “вернакуляр” вводить Ч.Дженкс у книзі “Язык архитектуры постмодернизма”, але дає схематичне тлумачення терміна [1]. До фундаментальних робіт, що стосуються питання етноархітектури, відносяться книги Пола Олівера “Built to Meet Needs” і “Encyclopedia of Vernacular Architecture of the World”, у яких висвітлюється питання “вернакулярної архітектури” (тобто створеної за традиціями місцевої культури), дається тлумачення терміна, визначаються характерні риси й особливості функціонування вернакуляру [2–3]. Також важливими є роботи Л.М.Гумільова, що розкривають поняття етносу й особливості його розвитку та формування [4]. За Л.М.Гумільовим, етнос – це сталий, природно сформований колектив людей, що протиставляє себе всім іншим аналогічним колективам. Таким чином, у кожному етносі є свій набір етнічних ознак, що робить терміни “народний” і “традиційний” відносно етнічної культури більш вузькими й такими, що належать до окремих культур, у той час як “вернакуляр” є більш широке поняття, що включає в себе все розмаїття виявлення етнічної культури в архітектурі й дизайні.

У фахових наукових збірках з архітектури й мистецтвознавства останнім часом з’являються статті, де розглядаються ті чи інші аспекти етнодизайну, більшість з яких мають описовий або дискусійний характер [5–7].

Мета статті – розкрити принцип реконструкції як засіб створення художнього образу в етнічному напрямі в дизайні на прикладі європейських готельних комплексів. Для аналізу обрані готелі Monsignor della Casa (Борго Сан-Лоренцо, Італія) і Liotrivi (Веліес, Греція), оскільки вони є найяскравішими прикладами цього підходу.

Реконструкція, безсумнівно, важлива в умовах збереження пам’яток архітектури та культурної спадщини народу.

Термін “реконструкція” має в архітектурних словниках два тлумачення: “докорінна перебудова чого-небудь з метою поліпшення, удосконалення, впорядкування” або “відтворення, відновлення чого-небудь за рештками, описами, що збереглися” [8].

Слід зауважити, що реконструкція може бути двох напрямів. По-перше, маючи автентичний об’єкт, ми можемо реконструювати об’єкт народної архітектури, як то хата, господарське приміщення, відповідно до нових вимог сучасності з іншим функціональним навантаженням, і це буде означати докорінну перебудову. У контексті етнічних тенденцій у дизайні

* Стаття підготовлена у відповідності з узагальненням наукових дослідів за держбюджетною науковою темою ХДАДМ “Формування і розвиток парадигми екологічного дизайну”, реєстраційний номер №0111U003934, 2011–2012 рр.

готельних комплексів, наприклад, це може бути частина готелю – ресторан чи готельні номери. Таким чином, береться автентичний зразок духовно-матеріальної культури етносу, якому надається нова функціональність. Це є найбільш цікавий засіб продовження його існування й збереження культурних традицій в умовах руйнування об'єкта культурної спадщини.

Інший підхід, відтворення за описами, теж відіграє важливу роль у створенні об'єктів етнічної архітектури та дизайну. Не всі пам'ятки й зразки матеріальної культури етносу дійшли до цих днів. Інколи єдине, що можливо, це – аналізування старовинних малюнків, описів та відтворення за ними історичних об'єктів. Таким чином, застосування реконструкції як методи в дизайн-творчості є вдалим шляхом створення художнього образу в об'єктах етнічного напрямку.

Наочним прикладом для аналізу є готельний комплекс “Monsignor Della Casa”, що знаходиться поблизу Флоренції в невеликому містечку Борго Сан-Лоренцо і являє собою модернізацію ферми пізнього середньовіччя. Площа комплексу складає два гектари, на яких розташовано багато автентичних об'єктів, характерних для цієї місцевості, а також сучасні елементи й деталі, що були необхідні для надання колишній фермі функцій готельного комплексу.

На території комплексу розміщена адміністративна будівля, де знаходяться приміщення рецепції, ресторану, готельні номери. Ця будівля називається “Будинок художника”, вона найбільша з усіх на території готелю. До складу комплексу входять окремі будівлі, де розташовані житлові, спортивно-розважальні й інші приміщення. На території готелю є дві вілли з приватними басейнами, а більшість номерів мають приватний сезонний майданчик зі столом і стільцями.

Історично територія готельного комплексу “Монсінйор Делла Каза” належала Джованні делла Каза, – відомий як секретар Ватикану в часи Папи Павла IV і як автор “Галатео”, однієї з найкращих у світі книг з етикету. Дизайнерською концепцією готелю є відтворення художнього образу тосканського селища. Це колись була справжня тосканська ферма, але із часом вона втратила своє первісне економічне значення й була реконструйована під готель.

Готельний комплекс є курортом, що орієнтований на спокійний відпочинок на лоні природи, тому створення затишку й відчуття відокремленості, які є характерними для сільської місцевості, дуже важливе завдання, що вирішується за допомогою середовищного дизайну.

Головним завданням дизайнера було зберегти художній образ традиційної тосканської садиби, але наповнити її сучасними технологіями, пристосувати до сучасного розуміння готельного комфорту, обладнати необхідні для готельного комплексу приміщення. Основою готелю є старовинні тосканські будівлі, які раніше входили до комплексу ферми, що були реконструйовані під готельні номери, рецепцію, ресторан тощо. Це зумовило неповторність планування апартаментів готельного комплексу.

Кольорова гама як в архітектурі споруд, так й у внутрішньому середовищі тепла, стримана, у земляних тонах з типовими білими, зеленими й сіро-синіми акцентами, що підкреслює автентичний образ старовинної ферми. Вона формується завдяки використанню натурального каміння, що зберігає свою природну фактуру, яке використовується як в екстер'єрах, так і в інтер'єрах і впливає на сприйняття зв'язку часів. Для середньовічного житла властиве виявлення конструктивних елементів стелі, а саме – дерев'яних балок. В інтер'єрах готельного комплексу збережено натуральний колір дерева, його текстуру. Підтриманий автентичний образ приміщень меблями, що максимально наближені за стилістикою до сільських. Сидіння на стільцях зроблені із соломи, що також наближено до вернакуляру. Використання кування підтримує й розвиває образ сільського тосканського житла.

У цьому готельному комплексі традиційні для готелів лобі й рецепція майже відсутні, що підкреслює “домашній” сільський художній образ.

Художній образ ресторану заснований на використанні вже існуючої архітектурної ситуації: цегляні та кам'яні стіни й колони, величезний камін, старовинні дерев'яні балки та різні конструкції стелі в залах ресторану. Таким чином, використовується один з основних принципів реконструкції етнічного об'єкта – збереження автентичного художнього образу.

Найважливішим осередком рекреації стає ресторан, що виконує дещо більше функцій, ніж зазвичай. Це – місце для сніданків, і кафе, і ресторан, а також зона відпочинку поряд з рецепцією. Така багатофункціональність приміщень є характерною для сільського побуту. Прагнення сучасної людини в урізноманітненні приміщень для різних функціональних потреб здійснюється за допомогою дизайнерських засобів: зонування штучним і природним освіт-

ленням, текстилем, використання різного посуду (наприклад, простого білого для сніданку й кольорового керамічного з візерунками для вечері) тощо.

У дальній залі ресторану головним завданням дизайну стало збереження середньовічної архітектури приміщення – старовинна склеписта стеля й кам'яні стіни складають основу художнього образу ресторану, що колись був господарським приміщенням. Самобутність тосканської архітектури підкреслюється простими дерев'яними меблями, що типові для цього регіону, дерев'яними полицями, де виставлено колекцію вина й плакати.

Підтримують народний образ деталі: підвішені до балок старовинні предмети народного побуту й висушені рослини. Це є декораторський принцип, без якого, зазвичай, не обходиться жоден інтер'єр в етнічному напрямі в дизайні, адже він додає дрібних деталей, які цікаво роздивлятися.

У цьому готельному комплексі є декілька типів номерів (гостьових кімнат), що поділяються, у цілому, на дві групи: власне номери й апартаменти. Головна відмінність полягає у відсутності чи присутності в приміщенні кухні.

Фасади номерів виконані з каміння чи цегли, подекуди зустрічається комбінація цих матеріалів, що свідчать про перебудову. Деякі фасади, що відносяться до більш пізнього періоду забудови, тиньковані. У покритті покрівлі використовується традиційна черепиця із червоної глини, а верхні частини димохідних труб фігурно викладені теракотовими цеглинами, візерунки яких не повторюються. Вікна й двері є маленькими, що традиційно для сільського житла, виконані з темного дерева, оздоблені віконницями. Переважаюча частина архітектурних деталей є автентичною, частково побудованою ще в середньовіччі й збереженою до цього часу.

В інтер'єрі гість бачить старовинні дерев'яні балки, що складають несучу конструкцію стелі, яка викладена червоною цеглою, що є характерною місцевою особливістю. Підлога є активним декоративним елементом інтер'єру завдяки візерунчастій кладці теракотовою керамічною плиткою, яка за формою й кольором нагадує цеглу.

Апартаменти обладнані старовинними кам'яними камінами з кованими решітками. Цей елемент інтер'єру завжди асоціювався з домашнім затишком і комфортом, адже тихеньке тріскотіння палаючих дров, світло вогню й тепло, що йде від нього, створюють у людей спокійний, розслаблений настрій. Важливо, що каміном користувалися й раніше, коли він був центральним елементом дому – сімейним вогнищем.

Кольорове рішення інтер'єрів готельних номерів виконано в узгодженні з кольоровою гамою всього комплексу “Монсіньйор делла Каза” у теплих земляних тонах, характерних для таких природних матеріалів, як дерево, кераміка й каміння, з яких побудовано більшість старовинних об'єктів Тоскани. Стіни тиньковані, мають світлий персиковий відтінок, трохи світліший, ніж колір кам'яних стін, що гармоніює з іншими елементами інтер'єру старовинного приміщення. Текстиль вирішений у білих, блакитних і зелених відтінках. Також в інтер'єрі присутні багато дерев'яних елементів, чорні ковані деталі меблів й оздоблення каміна.

Більшість території комплексу займає зелений газон, де прокладені дороги з дрібного скалля, що приглушає звуки, примушує автомобілі їхати повільно, не порушуючи спокою гостей. Під час дощу вода стікає донизу й не залишається калюж або бруду, що є досить екологічним і комфортним для гостей рішенням. Деякі доріжки викладені камінням. Це рішення знаходиться в гармонії з художнім образом готельного комплексу, адже сучасні покриття доріг (різноманітні асфальти й бетони) не типові для сільської місцевості, мають синтетичний вигляд, що вириває ландшафт з образу й атмосфери сільської Тоскани.

Територія комплексу поділяється на зони за допомогою використання різних видів рослин, щільності їх розташування й типу висадження (у ґрунт або великі глиняні горщики), огороження. Огороження доволі схожі на українські й австрійські та, певно, на багато інших європейських сільських огорож, що виконуються плетеними з лози або у вигляді кам'яного муру.

Цікавими елементами декору, що також виконують важливу функціональну роль, є урни, які розташувалися в глиняних горщиках по всій території комплексу. Уважаючи на тлумачення терміна “реконструкція”, це є вдалий приклад застосування цього засобу, адже традиційний ужитковий предмет використовується в незвичній для себе функції, але при цьому виглядає доречно, цікаво й створює етнічний художній образ у ландшафтному дизайні комплексу.

Підсумовуючи, слід відзначити, що принцип реконструкції є дуже важливим у питанні збереження пам'яток архітектури, культури народу. Як можна побачити на прикладі готельного комплексу "Монсіньйор делла Каза", старовинна архітектура може гармонійно поєднуватися із сучасним обладнанням і нехарактерними для неї функціями, зберігаючи при цьому свій автентичний художній образ, що тісно пов'язаний з вернакуляром.

Для реконструкції готельного комплексу "Монсіньйор делла Каза" властиво:

- використання саме регіональних природних матеріалів, таких як каміння, цегла, кераміка, дерево, лоза, тканина з натуральних волокон;
- збереження й підкреслення автентичних деталей архітектури;
- побудова кольорової гами на основі природних земляних кольорів, що є характерним для народної архітектури;
- використання інших принципів і засобів створення етнічного художнього образу як допоміжних, таких як декорування й стилізація;
- нові елементи інтер'єрів повністю лежать у контексті історичних традицій.

Готельний комплекс "Liotrivi", що розташований у Греції, також являє собою реконструйовану під готель старовинну ферму. Складається він з адміністративної будівлі й декількох житлових корпусів.

В адміністративній споруді, старовинному фермерському будиночку, розмістилися рецепція й чотири зали ресторану (головна зала, зала з масляним млином, винна зала й бібліотека), тераса та сезонний майданчик. Основними будівельними матеріалами є каміння й дерево, що сприяє розкриттю художнього образу готельного комплексу в цілому.

Кольорова гама як в архітектурі споруд, так й у внутрішньому середовищі тепла, стримана, у земляних тонах, що підкреслює автентичний образ сільського житла. Вона формується завдяки використанню натурального каміння, яке зберігає свою природну фактуру, що застосовується як в екстер'єрах, так і в інтер'єрах і впливає на сприйняття зв'язку часів. У середньовічному будівництві використовувалося багато дерева – балки, конструктивні елементи вікон, дверей. В інтер'єрах готельного комплексу збережено натуральний колір дерева, його текстуру. Підтриманий автентичний образ приміщень меблями, що максимально наближені за стилістикою до сільських.

Винна зала ресторану й зала з масляним млином є реконструйованими господарськими приміщеннями, у яких автентичний образ грецької ферми зберігся якнайбільше. Основним елементом, що впливає на образне рішення цих приміщень, є старовинне кам'яне мурування стін й елементи сільського господарства – старовинний оливковий прес і винні бочки. Таким чином, тут ми бачимо не тільки реконструкцію архітектурного середовища, але й реконструкцію характерної для цього приміщення функції фермерського будинку.

Головна зала ресторану була житловим приміщенням, адже тут оштукатурені стіни й знаходиться великий камін. Конструкцію стелі складають дерев'яні балки й дошки, підлога з керамічної плитки, що є традиційним для сільського житла.

Новобудови мають стриманий дизайн, адже на відміну від апарт-готелю "Монсіньйор делла Каза", у цьому готельному комплексі основна увага приділяється єдиній збереженій автентичній будівлі комплексу, що є головною рекреаційною зоною. Приміщення готельних номерів вирішені в тій самій кольоровій гамі, що й інтер'єри адміністративної будівлі, і з використанням тих самих матеріалів – каміння, дерево й керамічна плитка.

Таким чином, ми бачимо, що етнічний художній образ інтер'єрів готелю "Ліотриві" побудований за тими ж самими принципами, що й готелю "Монсіньйор делла Каза", а саме:

- збереження й підкреслення автентичних деталей архітектури (дерев'яні балки, кам'яні стіни);
- використання характерних для цієї місцини природних матеріалів у нових будівлях, таких як каміння й дерево;
- побудова кольорової гами екстер'єрів й інтер'єрів готельного комплексу на основі природних земляних кольорів;
- використання інших принципів і засобів створення художнього образу в етностилі як допоміжних, таких як декорування й стилізація, що є в контексті ідеї, прийомів, зодчества тощо;

- використання простих, схожих за формотворенням із сільськими, за формою дерев'яних меблів.

Висновки. Отже, для готельних комплексів, дизайн яких виконаний в етнічному напрямі на засадах реконструкції, характерними є:

- побудова об'єкта на основі існуючої історичної будівлі (наприклад, будівлі старовинної ферми), збереження й підкреслення архітектурних форм цієї будівлі;
- сучасні споруди вирішуються за стилістичними особливостями архітектури старовинних будівель, також використовуються, якщо можливо ті самі матеріали;
- застосування саме регіональних природних матеріалів (каміння, дерево);
- побудова кольорової гами на базі природних земляних кольорів;
- використання простих за формою дерев'яних меблів, якщо об'єкт знаходиться в сільській місцевості;
- формування художнього образу не тільки завдяки кольоровій гамі, але й за допомогою зонування, типового для сільського житла, тобто багатофункціональність приміщень;
- використання інших засобів створення художнього образу в етностилі як допоміжних (переважно декораторський засіб, що представлений експозиціями старовинних предметів побуту).

Подальші дослідження включають у себе вивчення інших готельних комплексів в етностилі, особливу увагу приділяється українським об'єктам, виявленню етнічних тенденцій у дизайні готельних комплексів й особливостей їх формування. Доцільно розкрити вітчизняний доробок.

1. Дженкс Ч. Язык архитектуры постмодернизма / Дженкс Ч. ; пер. с англ. А. В. Рябушина, М. В. Уваровой ; под ред. А. В. Рябушина, В. Л. Хайта. – М. : Стройиздат, 1985. – 136 с. : ил.
2. Oliver Paul. Built to Meet Needs. Cultural Issues in Vernacular Architecture / Paul Oliver. – Elsevier : Architectural Press, 2006. – 445 p.
3. Encyclopedia of Vernacular Architecture of the World. – Cambridge University Press, 1998. – 2500 p.
4. Гумилев Л. Н. Этносфера: история людей и история природы / Л. Н. Гумилев. – С. Пб. : Изд. дом “Кристалл”, 2003. – 576 с. – (Серия “Вехи истории”).
5. Борисова С. Етнодизайн як явище сучасної культури / С. Борисова // Гуманізація навчально-виховного процесу : зб. наук. праць ; [за заг. ред. В. І. Сипченка]. – Слов'янськ : Вид. центр СДПУ, 2011. – С. 27–32.
6. Олійник О. П. Африканський стиль в дизайні інтер'єру / О. П. Олійник, Л. В. Чупринська // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв [Текст] : зб. наук. пр. ; [за ред. В. Я. Даниленка]. – Х. : ХДАДМ, 2009. – С. 94–98. – (Мистецтвознавство. Архітектура. № 6).
7. Подлевских М. Б. Влияние восточных культурных традиций на формирование этнической стилистики в интерьере (на примере ресторанов национальной кухни) / М. Б. Подлевских // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв [Текст] : зб. наук. пр. ; [за ред. В. Я. Даниленка]. – Х. : ХДАДМ, 2008. – С. 129–136. – (Мистецтвознавство. Архітектура. № 3).
8. Словник іншомовних слів / [за ред. О. С. Мельничука]. – 2-ге вид., випр. та доповн. – К. : Голов. ред. укр. рад. енцикл., 1985. – 966 с.

В статті розкривається принцип реконструкції як метод створення художественного образу в етнічному напрямі в дизайні на прикладі європейських готельних комплексів.

Ключевые слова: етнічний, дизайн, реконструкція, готельний комплекс.

This article exposes the reconstruction approach as the method of artistic image creation in the ethnic tendency in design on the example of European resorts.

Key words: ethnic, design, reconstruction, resort.